

EMAKEELE SELTSIS

Emakeele Selts alustas 2008. aastat kahe juubelikoosolekuga.

9. jaanuaril austati Tartu Ülikoolis emeriitprofessor Huno Rätsepat tema 80. sünnipäevale pühendatud etümoloogiateemalise ettekandekoosolekuga. Huno Rätsep oli Emakeele Seltsi juhatuse esimees aastatel 1982–1989. Juubelikoosolekul oli kolm ettekannet.

Lembit Vaba esines ettekandega „Kolm eventuaalset baltismi: millest sõltub etümoloogia usutavus?“. Esineja alustas tõsiasjaga, et Julius Mägiste etümoloogilise sõnaraamatu ilmumisest möödub tänavu 25 aastat. Sõnaraamatule pole aga järgnenud analüüsi, etümoloogiatöö tulemusi koguvat ja üldistavat teost, mis näiteks lätlastel on olemas. Oodatavaid etümoloogilisi sõnaraamatuid pidas esineja väga tervitatavaks. Lähemalt vaatles Vaba kolme võimaliku balti laenu – *õisvesi*, *katt* : *katu*, *tuhk* : *tuhu* – etümoloogiat.

Udo Uibo kõneles sõna *simman* etümoloogiast. Esineja nentis, et eestlased on külapeo tähistamiseks kasutatud paljudest sõnadest ühiskeelde valinud *simman*’i ning see on eesti keeles üsna uus sõna. Kõneleja vaatles *simman*’i eri tähendusi, kirjandusnäiteid, näidates, et see sõna pärineb rootsi laulumängu nimetusest. (Vt lähemalt KK 2008, nr 6, lk 463–465.)

Tiit-Rein Viitso arutles ettekandes „*Tsuhh-tsuhh*“ selle sõna kujunemisloo üle. Kõneleja sidus eesti onomatopoeetilise sõna *tsuhh-tsuhh* saksa nimisõnaga *der Zug* ’rong’, mis baltisaksa häälduses lähedaselt kõlas.

Emeriitprofessor Tiit-Rein Viitso 70. sünnipäeva tähistati Tartu Ülikoolis 4. märtsil. Tiit-Rein Viitso on Emakee-

le Seltsi juhatuse esimees olnud kahel korral: 1989. aastal ning ajavahemikus 1993–1997. Emakeele Seltsi keeleteoimkonna vanem oli ta 2004.–2006. aastal. Ettekandeid peeti kolm.

Karl Pajusalu („Tiit-Rein Viitso tuhat keelt“) andis ülevaate juubilari mitmekülgsest tegevusest, mis ulatub lähisugulaskeelte uurimisest huvini kaugeimate maailmanurkade keelte vastu.

Valts Ernštreits („Tiit-Rein Viitso ja liivi kirjakeele kujunemine“) ütles, et liivlastel on liivi keele uurijatega vedanud: nad on olnud nii uurijad, säilitajad kui ka arendajad. Juubilari puhul tõi ta lisaks esile osalemise liivi ortograafia kujundamisel, abi liivi väljaannete koostamisel ja üllitamisel.

Juubilar Tiit-Rein Viitso ise kõneles teemal „Keeleteadus kui katsetuste ja eksituste tee“ ning esitas oma kogemuse põhjal tähelepanekuid uurija tee vastuolulisest keerukusest.

Emakeele Seltsi aastakoosolek peeti 27. märtsil 2008. aastal Tallinnas.

Traditsioonilise teadusliku ettekande pidas seltsi juhatuse abiesimees K. Pajusalu, kes andis põhjaliku ülevaate liivi keelele omastest joontest. Ta võttis vaatluse alla liivi häälikulised (sh hilistekkelised), morfoloogilised, morfosüntaktilised ja sõnavaralised erijooned, tuues eesti keelega ühise puhul paralleelseid näiteid.

Ettekande järel sai sõna Tiit-Rein Viitso, kes tutvustas liivlaste elu käsitlevat albumit „Livõd jelämi. Libiešu dzive. The Life of Livs“, mille aluseks olnud pildi- ja tekstikogu on enne Teist maailmasõda kokku pannud Pētõr Damberg koos oma õpilastega. See sisaldab fotosid, laste joonistusi, teksti- ja laulu-

näiteid liivi keele ja kultuuri kohta. Tookordne kogumik on nüüd välja antud koos kommentaaridega ning ülevaatega P. Dambergi tegevusest.

Koosoleku ametlikus osas esitas esmalt ES-i teadussekretär Annika Hussar 88. tegevusaasta aruande, mille koosolek kinnitas. Revisjonikomisjoni aruande esitas komisjoni esimees Kullo Vende, kes nentis, et ES-i rahaasjad on korras. Koosolek kinnitas aruande.

Tegevliikmeks võeti juhatusette-

panekul vastu Miina Norvik, Anni Oja, Olga Gerassimenko, Sirli Parm, Riina Kasterpalu, Sirje Hassinen, Marja Vaba ja Kristiina Praakli.

Arutelu käigus otsustati määrata 2008. aasta liikmemaksuks töötajatele 75 krooni ning pensionäridele 25 krooni. Juhatusettepanekul valiti keeleteoimkonna vanemana jätkama Peeter Päll.

ANNIKA HUSSAR

TUDENGID EMAKEELE TEEMADEL EMAKEELEPÄEVAL

Emakeelepäeva üritusi korraldab Tallinna Ülikoolis Eesti Filoloogia Teaduslik Üliõpilasselts, mis ühendab Tallinna Ülikooli eesti filoloogia üliõpilasi ja õppejõude. Seltsi eesmärk on pakkuda teadustööst huvitatud üliõpilastele erialast suhtlemist, luua neile avaramad võimalused teadustegevuseks ning aidata neil sisse elada eesti filoloogia erialasesse ellu. Emakeelepäeva üliõpilaskonverentsi korraldamine on seltsi üks traditsioonidest.

14. märtsil toimunud üliõpilaskonverentsil esinesid Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi bakalau-reuseõppe üliõpilased, magistrandid ja vilistlased. Ettekannetes räägiti muutu-vast eesti keelest, keele varieerumisest ja stiilidest, analüüsiti keeletüpoloogiat, tutvustati kirjanduse suundi ning käsitleti keele ja kirjanduse seoseid.

Eesti filoloogia 3. aasta üliõpilane Helin Kapsta vaatles, kuidas mõjutab teise keelena räägitud eesti keel Tallin-na eesti emakeelega noortel objektikään-ete kasutamist. Uurimismaterjali kogus ta eelmisel õppeaastal kirjaliku küsitluse abil kuuest Tallinna eesti õppekeelega koolist, mis asuvad Mustamäel, Põhja-Tallinnas, Pirital ja Lasnamäel. Ta püstitas hüpoteesi, et need eesti noored, kes eesti keelt mitteemakeele-na kõnelevate venelastega sagedamini kokku puutuvad, võivad erineda eesti

noortest, kellel sellised kontaktid puuduvad, kalduvuse poolest tajuda ja kasutada objektikäänideid ebakorrektselt.

Keeleteoimetaja magistrant Kerli Prasi ettekanne põhines 2007. aasta kevadel kaitstud bakalaureusetööl „Pressiteadete süntaksist: infiniittarinid ja nominalisatsioonid”. Tema sõnul on oluline uurida pressiteadete keele kvaliteeti, sest neid saadetakse pidevalt meediakanalitesse. Viidates Reet Kasku ja Krista Kerge uurimistöödele, rõhutas ta ka ajakirjanduskeele uurimise tähtsust. Oma analüüsi jaoks kogus autor korpuse, mis koosnes juhuslikult valitud Postimees Online'i pressiteadetest. Uuring näitas, et eri tarindeid on uuritud pressiteadetes kokku 2473, neist 67% on infiniittarinid, 33% nominalisatsioonid.

Lingvistika magistriõppekava vilistlane Marit Alas kõneles kultuur- ja loodusnimede muutumise erinevustest, põhjustest ning ulatusest. Ta analüüsis Ida-Saaremaa Põide valla kohanimesid 1787., 1933. ja 2004.–2007. aasta andmete põhjal. Selgus, et kokku on nime-dest hävinud umbes pool ning nii loodus- kui ka kultuurnimedest on kadunud võrdsest pool.

Eesti filoloogia 1. aasta üliõpilane Liina Kupper püüdis leida keele püsimi-se põhjusi ja põhjendusi. Ta toonitas, et eesti keelel on kaks võimalikku arene-

missuunda, mida võib kirjeldada binnaarselt: õige–vale, jätkuv–lõplik. Analüüsidest eestlaste suhtumisi, tegi ta järelduse, et mida suurem on olnud surve Eesti riigi või eesti keele iseseisvusele, seda rohkem on tehtud säilitamis- ja propageerimistööd.

Kirjandusteaduse magistrant Ivo Heinloo rääkis stagnatsiooniaja linna-proosast kui triviaalkirjandusest Teet Kallase romaani „Janu” näitel. Vaadeldes „Janu” retseptsiooni 1980. aastate kirjanduskriitilise poleemika taustal, esitas ta kokkupuutepunkte nii Umberto Eco kui ka Fredric Jamesoni teooriatega.

Tänapäeva eesti kirjanduses kajastatud identiteediprobleeme käsitles kirjandusteaduse magistrant Maret Vaher Tõnu Õnnepalu teoste põhjal. Võrreldes romaani „Piiririik” (1993), kus kujutatakse 1990. aastate alguse olukorda, ja teost „Flandria päevik” (2008), milles mõtestatakse XXI sajandi olukorda, tõdes Vaher, et viimases on peategelane küps, targem ja leplikum ning et enam ei ole identiteediküsimus ähmastatud.

Eesti filoloogia 3. aasta üliõpilane Elinor Taluste vaatles Sass Henno romaani „Mina olin siin: Esimene arest”, Katrin Reimuse jutustuse „Eilset pole olemas”, Jerry Spinelli jutustuse „Tähetüdruk” ja Jan Guillou romaani „Kurjus” põhjal ilukirjanduslikes tekstides esinevaid vägivallailminguid ning uuris, milliseid vägivalda ennetamise viise ja vägivallavastaseid tehnikaid valiktekstid genereerivad. Ta soovitas kaasata noortekirjandust senisest rohkem koolitundidesse, et suurendada noorte empaatiavõimet.

Keeletoimetaja magistrant Katrin Rikberg arutles viisakuse ja selle tekstiliigiti tajumise üle. Et seda teemat ei ole Eestis eriti palju uuritud, annab tema uurimus hea võimaluse teada saada, mida ja miks peetakse eesti kultuuriruumis praegu viisakaks ja asjakohaseks, kas viisakuse ja asjakohasuse hinnang kattuvad ning kas tekstiliik, vastaja vanus, haridustase ja/või elukoht on seejuures olulised.

Eesti filoloogia bakalaureuseõppe lõpetanu Helen Kõrgesaar tutvustas hoidjakeele iseloomulikke jooni. Ta nentis, et eesti keeles peaaegu puuduvad andmed hoidjakeele kohta, mistõttu pole ka täpset ülevaadet, mil viisil hoidjakeel lapse kõne arengut mõjutab, suunab ning toetab. Esineja analüüsis ema ja lapse vestluste põhjal, kuidas eesti hoidjakeel lapse kasvades muutub. Ta väitis, et varase perioodi hoidjakeelt iseloomustavad kordused, asesõnade vähesus, onomatopoeetiliste sõnade ja deminutiivide rohkus, lühemad küsi- ja väitlused kui täiskasvanule suunatud kõnes. Hilise perioodi hoidjakeeles esinevad juba pikemad laused, sõnavara on suurenenud, peaaegu on kadunud onomatopoeetilised sõnad, vähenenud on korduste hulk.

Eesti filoloogia bakalaureuseõppe lõpetanu Marju Mändmaa kõneles eesti keele hulgasõnade ühildumisest. Ta jälgis ajalehtedes ja õpilaskirjandites hulgasõnu (*osa, enamik, mitu, pool*), mida varem kasutati hulgafraasi põhjana. Hiljem on neid hakatud aga tajuma nimisõna täiendina ning neid on hakatud nimisõnaga ka arvus ühildama.

Lähtudes tuntud huumoriuurija Victor Raskini semantilisest skriptipõhisest huumoriteooriast, püüdis eesti filoloogia 3. aasta üliõpilane Urmas Jaagant välja selgitada, kas ja kuidas saab seda rakendada lühijuttude analüüsis. Otsinud Vladislav Koržetsi jutustustest „Tasuta lõuna” ja „Jõekalda sanitarid” välja huumorit sisaldavad kohad, püüdis ta lahti mõtestada, mismoodi seal koomiline sisu tekib.

Eesti filoloogia 3. aasta üliõpilane Monica-Linde Klemet vaatles Nikolai Baturini romaani „Leiud kajast”. Teda võlusid Baturini raskepärane, ent väga ainulaadne stiil, poeetilisus ning pikemat järelemõtlemist vajavad mõtisklused. Esineja tõi välja romaani peamised motiivid ning andis ülevaate ka arvustustest ja muudest asjakohastest kirjutistest.

Kirjandusteaduse magistrant Nadežda Ptšelovodova käsitles Arvo Valtoni

rolli soome-ugri rahvaste kirjanduste eestindajana. A. Valtoni soome-ugri tõlked hakkasid ilmuma 1960. aastatel ja nüüdseks on ta avaldanud juba 37 tõlke- raamatut. Esineja rõhutas, et A. Valtoni tõlkeid käsitletakse kirjandustundides.

Eelmise ja käesoleva aasta emakeele- päeva üliõpilaskonverentsidel esitatud

ettekannete põhjal kirjutavad üliõpila- sed artiklid Eesti Filoloogia Teadusliku Üliõpilasseltsi kogumiku jaoks, mis on kavas välja anda järgmiseks emakeele- päevaks.

ANASTASSIA ZABRODSKAJA

KONVERENTS 1930. AASTATE EESTI KIRJANDUSEST

17. märtsil toimus Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi korral- dusel konverents „Eesti kirjandus 1930. aastatel: realism ja selle hargne- misi”. Avakõnes ütles Piret Viires, et seekordne kokkusaamine toimub jätku- na 2006. aasta lõpus aset leidnud 1920. aastate eesti kirjanduse konverentsile, mil püstitati ülesanne analüüsida erine- vate kümnendite kirjandust uutest vaatepunktidest.

Toomas Liiv („1930-ndate realismi erijooni”) märkis, et seda kümnendit peetakse realismi kõrgajaks. Kümnendi alguses esile kerkinud kirjandusvoolu nimetati uusrealismiks, mida seostati A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse” ning „Kõrboja peremehega”. 1930. aastate realismi eripära sõnastas Erni Hiir artiklis „Tõeeestluse tähised”: eesti rea- lismi tõeline sisu on ülesehitav töö. Töö glorifitseerimine on esindatud kahe vastandliku kirjaniku A. H. Tammsaa- re ja E. Hiire näol. T. Liiv osutas, et see- ga ülistati juba Eesti Vabariigis tööd, mis oli vaimse vundamendi ladumine 1940. aastate sotsrealismile.

Tiit Hennoste („Elulähedusest rah- vuslähedusele. Kirjandusideoloogiast tähistevahetuse aegu”) keskendus eel- kõige rahvuslike literaatide arusaama- dele kirjandusest ja rahvuslusest aastatel 1933–1935. Kesksed teemad, mille üle arutleti, olid rahvus, rahvus- ühtsus, kultuuri ja kirjanduse organi- seerimine, kirjaniku ülesandeks olev konstruktiivne meelsus, ülesehitav ja rahvust organiseeriv töö (boheemlase-

tüüp peab Eestist kaduma!), vajalik on kõlbluse, optimismi, positiivsuse rõhu- tamine. Paljude rahvuslaste meelest oli elulähedusliikumine negatiivne näh- tus, Henrik Visnapuu võttis kasutusele rahvusläheduse mõiste.

Kunstiteadlane Virve Sarapik kõneles piltkunste mõjutanud rahvusluse idee- dest võrdlevalt 1910. ja 1930. aastatel. Tähtis teema sajandi algul oli Kalevi- poja kujutamine. Gustav Suitsult ilmus artikkel, kus ta mainis, et kui mõistega *eesti kirjandus* on juba harjutud, siis *eesti kunst* kõlab alles võõrastavalt. Kalevipoja abil oli võimalik luua eesti kunsti minevikuline mõõde. 1930. aasta- tel oli läbiv idee, et hea kunst on rah- vuslik kunst. Kõige eestilikumaks pee- ti Pallase kunstnike töid.

Rein Veidemanni ettekanne kandis pealkirja „Albert Kivika „Nimed mar- mortahvlil” kui eesti (kirjandus)kultuu- ri tüvitekst”. Tüvitekstideks on põhjust pidada kultuuri neid tekste, millele saab toetuda kas rahvusliku enesetead- vustamise või (kirjandus)kultuuri kaa- noni kujundamise puhul. A. Kivika romaani aineks on Vabadussõda, kuid oma realistlikkusega võimendab see pigem eksistentsiaalseid hoiakuid (kõhklused, poole valik, surmahirm ja selle ületamine) kui kroonupatriotismi. Esineja võrdles seda romaani 1979. aastal ilmunud Juhan Peegli fragmen- taariumiga „Ma langesin esimesel sõja- suvel”, leides kahes teoses palju ühist: tegemist on ühe põlvkonna lugudega, mille keskmes on noor elluastuja, sõda ei

romantiseerita ja mängus on eesti rahva saatus. See, et kahel sõjakirjanduse tippteosel on palju ühist, võimaldabki Kivika romaanist rääkida kui tüvitekstist.

Sõjateemaliste romaanidega jätkas ka järgmine esineja. Anneli Kõvamees kõneles Vabadussõda kajastavatest 1930. aastate eesti romaanidest. Enne iseseisvusaega kujutati eesti rahvast kirjanduses ohvrina, edaspidi aga märksa võitluslikumana. Tutvustamist leidsid Kalju Rahu romaan „Isamaa eest”, Richard Rohu „Esimene armastus”, August Gailiti „Isade maa” ja A. Kivika „Nimed marmortahvilil” (vt ka KK 2008, nr 5).

Mirjam Hinrikus lahkas oma ettekandes „A. H. Tammsaare soolisustatud modernsuskogemus 1930-ndate romaanides” kirjaniku vaateid naisemantsipatsioonile. Juba oma üliõpilasnoveallides oli Tammsaare ses osas kriitiline, väites Otto Weiningeri soopolaarsuse teooriale tuginedes, et naine ei suuda emantsipatsiooniga kohaneda. Varjatult osutab Tammsaare kogu oma loominguga, et naistel ei õnnestu mees- tega võrdväärselt ühiskonnaelus tegutseda. Selleks on nad olemuslikult mees-

test liiga erinevad. Neil teemadel on Tammsaare peatunud oma romaanides „Elu ja armastus” ja „Ma armastasin sakslast”. August Annist on väitnud, et Tammsaare looming tõestas: puhas mõistus ei suuda tabada täit tõe ja õigust, valitseb intellektualismi kriis.

Elo Lindsalu tutvustas naiskunstniku probleematikat Leida Kibuvitsa romaanis „Paradiisi pärisperenaine” (1934). 1930. aastate kirjanduse taustal mõjus teos värskelt oma impressionistliku stiili ja meisterliku sõnastusega. Romaani peategelase Eeva prototüüp oli Vanemuise ja Estonia primadonna Liina Reiman. Ka teda tabas 1933. aasta majanduskriisi ajal karm saatus: ta vallandati teatrist, sest otsustati minna meelelahutusliku repertuaari teed. Romaanis tuuakse välja probleemid, millega naiskunstnikel tuleb silmitsi seista: tunnustamatus, tõsine kunst *vs.* meelelahutus, materiaalse turvatunde puudumine.

Kahe konverentsi materjalidest on kavas välja anda ühiskogumik.

TIINA HALLIK

KONVERENTS „MARIE UNDER JA EESTI LUULE SADA AASTAT”

Marie Underi tavatult pikk loometee läbi XX sajandi on eesti kirjandusuurijatele ikka veel avastuste ja spekulatsioonide allikaks. Seega andis Eesti Kirjandusmuuseumi ning Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse 28. ja 29. märtsil Tartus ühiselt peetud konverents, millega tähistati ka Underi 125. sünniaastapäeva, läbilõike nii Underi loominguloo uurimise seisust kui ka uutest suundadest biograafia- ja retseptsiooniuurimises.

Korraldajate esialgne plaan oli uurimuslikult tegelda eesti luule ajalooga, kuid see ei realiseerinud täies ulatuses, sest esinejad soovisid rääkida pigem Underist ja temaga seonduvast. Siingi

leidis uudset, üllatuslikku ja poleemilist küllaga.

Avasõnas üritas üks korraldajatest, Aare Pilv, määratlada Underi kohta ja rolli eesti kirjanduskaanonis. Selleks võttis ta appi Ants Orase ja Ivar Ivaski, kes omavahelises kirjavahetuses niisugust määratlemist harrastasid ja arutlesid sellegi üle, kas parim eesti luuletaja on Marie Under või Gustav Suits. Teisi võrreldavaid nimesid eesti luules nende jaoks ei olnud. Gustav Suitsu luulekeele rikkusele seatakse vastu Marie Underi loomingu inimlikkus ja avarus. Orase-Ivaski diskussioonid toimusid aga ligi nelikümmend aastat tagasi, nii et on üsna loomulik, et ka

tänapäeval võiks uurida, missugune on eesti luule nüüdiskaanon ja kuivõrd oluline on Underi luule XXI sajandi muutunud luuleparadigmas.

Avaehtekande pidas Sirje Kiin, Marie Underist tehtud filmi stsenaarist ja tema biograaf *in spe*. Ettekanne „Marie Underi tähenduse kujunemine: Ema laulust rahvuse emani” kirjeldas süstemaatiliselt Underi loomingu retseptiooni XX sajandi vältel. Kiini ülevaade oli hea sissejuhatus järgmistele ettekannetele, mis keskendusid kas üksikteostele või spetsiifilistele probleemidele luuletaja elu- ja loomeloos.

Hando Runnel kõrvutas oma ettekandes Underi tuntud ballaadi „Taevaminek” noorelt surnud literaadi Tõnis Sanderi samanimelise teosega. Tõnis Sander (1887–1914) oli enne Esimest maailmasõda kuulunud Underi lähemasse tutvusringkonda, olnud albumi „Voog” autorite hulgas ning Runneli sõnul võinuks kujuneda huvitavaks luuletajaks, kui poleks 1914. aasta augustis Ida-Preisimaa rindel kadunuks jäänud.

Tiina Kirss ja Aigi Heero vaatlesid Underi ja saksa kirjanduse seoseid. T. Kirss võrdles M. Underi koostatud tõlkeraamatut „Valik saksa uuemast lüürikast” (1920) Kurt Pinthuse toimetatud koguteosega „Menschheitsdämmerung. Symphonie jünger Dichtung”, mis oli ilmunud 1919. aastal. Pinthuse kogumikku peetakse kõige olulisemaks ja levinumaks saksa ekspressionistliku lüürika antoloogiaks ja T. Kirss otsis ühendusi nende kahe valimiku vahel, avades nende kaudu Underi omaaegse ajaluule taustu. Aigi Heero käsitles laiemalt Underi varasemat, saksaakeelset loomingut, üritades selgitada, kas see kuulus baltisaksa või lihtsalt saksa traditsiooni, ning lahkas motiive, miks Under keelt vahetas ja kuidas temast eestikeelne luuletaja sai.

Maria-Kristiina Lotmani ettekanne oli värsiõpetusest, ta käsitles Underi neliktrohheust ajastu märgina. M.-K.

Lotman seostas muutused eesti kõige levinumas värsimõodus Underi loominguga kaudu esile tõusnud modernistliku esteetikaga, kus igal luuletajal kujunes välja omanäoline rütmika. Semiootik Katre Väli keskendus Underi luule esitusviisidele, toeks Eesti Raadio arhiiv. Kuulda sai Underi enda häält ja võrrelda erinevate näitlejate (Viiu Härmi, Aino Talvi) interpretatsioone Underi luulest. Ettekandes käsitleti Underi luule esitamist eesti lavadel erinevates luulekavades ning Katrin Saukase näiden-dis „Under”, kus autor mängis ka nimi-osa.

Eesti pagulaskirjanikkonda käsitles Janika Kronbergi ettekanne „Under ja Ristikivi”, kus vaadeldi Ristikivi käsitusi Underi luulest.

Anneli Mihkelevi ettekanne „Dramaatiline Under” äratas elava poleemika selle üle, kas Under oli õnnelik. Sellega haakus tõesti õnnelikult päeva viimane esineja Triin Soomets, keda oli palutud rääkima Underi luule ja tema oma loominguga seostest. Luuletaja esinemine konverentsil, kus arutatakse ühe teise luuletaja elu ja loominguga, oli kasulik kogemus kõigi arutlejate jaoks.

Konverentsi teine päev algas aruteluga ballaadide üle. Esinesid Satu Grünthal (Helsingi) ja Arne Merilai (Tartu). Mõlemad on kunagi kaitsnud väitekirja ballaadide kohta. S. Grünthal tutvustas kõigepealt Underi retseptiooni Soomes, eriti seda, kuidas Underi looming on peegeldunud soome ühe põnevama luuletaja P. Mustapää luules. Veel analüüsis S. Grünthal ennastohverdava naise motiivi soome ja eesti ballaadides, tuginedes Underi „Naissaare sünnile”. A. Merilai vaatles oma ettekandes „Pärglid ja inglid” Underi luulet ja selle konteksti nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt. Rõhutades alguses, et tema käsitus tuleb hinnata kui julget hüpoteesi, leidis ta psühhoanalüütilisi võtteid kasutades erootilisi motiive Underi ballaadist „Koterman”, seejärel aga Underi hilisluulest religioosseid motiive, otsesid Jeesuse-kõnetusi.

Rutt Hinrikuse ettekanne käsitles noort Underit oma ajastu kirjandusloolises kontekstis, otsides neid motiive ja mõjureid, mis kujundasid Underist nii avameelse ja meela armastusluuletaja, nagu me teda tunneme „Sonettidest”. Leena Kurvet-Käosaar jätkas teemat biograafilisest aspektist, arutades Underi eraelu ja tema „vaba armastuse ideaali” ümber. Arutluse tekstiliseks lähtekohaks oli kaks Underi kirja Ants Laikmaale 1916. aastast, mida esineja võrdles Aino Kallase päevikutega. Ka konverentsi teise päeva lõpetas luuletaja, seekord Jürgen Rooste, kes on oma esimesi luulekogusid pealkirjastades parafraseerinud Underit: luulekogud „Veri valla” ja „Rõõm ühest koledast päevast”. J. Rooste kinnitas Underi luule üle aegade ulatuvat hädust ning kahetses luuletaja redigeerimistööd oma varase luule kallal.

Samaaegselt konverentsiga avati Eesti Kirjandusmuuseumi saalis Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse näitus „Kunst Marie Underi kodus” (koostaja Tio Tepandi), kus on eksponeeritud Ants Laikmaa 1909.–1913. aasta töid, Eduard Viiralti illustratsioone Underi luulele ja muud põnevat. EKLA ja Arhiivraamatukogu materjalidest oli eksponeeritud autograafe, fotosid ja raamatute esiktrükke Underi-Adsoni raamatukogust. Konverentsi väga loominguline ja poleemiline õhkkond laskis lõpuks arvata, et Underi luule ei ole kindlasti surnud klassika ning uurijate ja lugejate huvi eesti kirjanduse suurkujude eluloo vastu on praegu eriti elav.

SIRJE OLESK

LÜHIKROONIKA

- 2. juunil toimus Tartu Ülikoolis Eesti õpilastele korraldatud pere-, harastus- ja Interneti-suhtluse sõnavara kogumise võistluse lõpetamine. 1. veebruarist 15. maini kestnud võistluse eesmärk oli koguda noorte omavahelises suhtluses ja pereringis kasutatavaid sõnu, mis pole sõnaraamatutesse jõudnud. Et see osa sõnavarast kaduma ei läheks, loodi avatud Interneti-sõnastik (vt www.emakeeleselts.ee), kuhu on uusi sõnu kerge lisada ning kus on võimalik tutvuda varasemate sissekannetega. Sõnakogumisvõistluse lõpuüritusele kutsuti parimad kogujad ja nende emakeeleõpetajad. Lisaks sõnavõistlust käsitlevatele ettekannetele sai kuulata ka professor Huno Rätsepat, kes kõneles Eesti polüglottidest.

- 6. juunil toimus Tallinna Ülikoolis Eesti Lugemisühingu ja Kasvatusteaduste Instituudi ühiskonverents „Lugemine. Kirjutamine. Mõtlemine: Tähest tähenduseni”. Konverentsi eesmärgiks

oli pakkuda lasteaia- ja kooliõpetajatele harivat ja loovust ergutavat päeva, kus käsitleti lugemise olemust ja tähtsust. Tutvustati projektide „Kool, kus lugemine loeb” ja „Lugemispesa” käiku ja tunnustati parimaid. Peaesinejad olid Jaanus Vaiksoo ja Krista Kumberg. Avatud oli loovtöötuba.

- 9. juunil toimus Eesti Kirjanike Liidu ja Eesti Kirjandusmuuseumi kirjandus- ja kultuuriteooria töörühma korraldusel Tallinna Kirjanike Maja musta laega saalis konverents „Sügisball”. Ettekannetega esinesid Kalev Kesküla („„Sügisball”: pääsemine külaelu idiotismist”), Luule Epner („Unt ja Brecht: võõritused „Sügisballis”), Epp Annus („Unt fenomenoloogilises ruumis”), Andres Kurg („Mati Undi „Sügisball” 1970. aastate kriitiliste arhitektuuripraktikate taustal”), Ivo Heinloo („„Sügisballi” kahest retseptisioonist”), Piret Viires („Mustamäe kolmkümmend aastat hiljem”), Mari Laaniste ja Leena Torim

(„Võõrandumine modernistlikus paneel-linnas: Lasnamäe filmis „Sügisball”), Virve Sarapik („Sügis uuslinnas”), Jan Kaus („Lasnamäe metamorfoosid”).

- 10. juunil toimus ARS-i kultuuriloolis-folkloristlik retk Järvamaale Koeru, Järva-Jaani ja Peetri kihelkonda. Bussisõidu kestel peetud seminaril rääkisid Piret Voolaid Järva lühivormidest, Mall Hiimäe Järvamaa vaimolenditest, Juta Rundu kultuuriloolisest Koerust ja Risto Järv Järvamaa muinasjuttudest.

- 13. juunil toimus Albu mõisas kirjanduslik konverents „Tammsaarele mõeldes...”. Ettekannetega esinesid Kadriorus asuva A. H. Tammsaare muuseumi juhataja Maarja Vaino („Tammisaare Tallinn”), EELK peapiiskop Andres Põder („Tammsaare loomingu mõju minule”), Cornelius Hasselblatt kõneles Tammsaare teoste retseptisioonist Sakamaal, Jean Pascal Ollivry „Tõe ja õiguse” I osa tõlkimisest prantsuse keelde. Järgnes „Tõe ja õiguse” III osa soomekeelse tõlke „Surmatulet” esitlus (tõlkija Juhani Salokannel). Õhtul sai vaadata Linnateatri „Wargamäe Wabariigi” esietendust.

- 14. ja 15. juunil korraldas Tartu Ülikooli eesti kirjanduse õppetool koostöös Eesti Kirjanduse Seltsiga TÜ kirjanduse kevadkooli. Üritus toimus Urvaste vallas Liinakurul, kus külalisi võttis vastu Arne Merilai. Ettekannete teemad vaheldusid Friedrich Kuhlbarst Hasso Krullini, irooniast eesti gootikani, postkolonialismist teose üksinduseni. Esinesid Greta Tamošiunaitė, Janika Kronberg, Brita Melts, Piret Pöldver, Triin Ploom, Johanna Ross, Margaret Ahas, Pille-Riin Larm, Tõnis Parksepp, Maia Tammjärv, Marja Unt,

Jaak Tomberg. Suurema arutelu gümnaasiumi ja kõrgkooli kirjandusõpetusest tekitas Priit Kruusi etteaste.

- 17. juunil kaitses Anneli Kõvamees Tallinna Ülikoolis doktoritöö „Itaalia eesti reisikirjades: Karl Ristikivi „Itaalia capriccio” ja Aimée Beekmani „Plastmassist südamega madonna””. Töö juhendaja oli dotsent Toomas Liiv (TLÜ) ja oponent professor Tiina Ann Kirss (Tartu Ülikool).

- 17. juunil peeti Eesti Rahvusraamatukogus Eerik Tedre 80. sünniaastapäeva puhul tema mälestuskonverentsi. Mait Talts kõneles sissejuhatavalt Eerik Tedrest kui Tallinna bibliofiilide klubi kauaaegsest liikmest ja juhust. Üles astusid veel Rein Veidemann, Lehthe Mai Tavel, Trivimi Velliste ja Toomas Haug.

- 27. juunil kaitses TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudis magistratöö „Eesti jutupärimuse ja trükiste vastasmõjust imemuinasjuttudes” Kärri Toomeos-Orglaan. Töö juhendaja oli Risto Järv, oponent Kristi Salve.

- 27. juunil toimus Tartu Ülikoolis XLI J. V. Veski päev teemal „Eesti keele rollist vabariigi algusaegadel”. Esinesid Tõnu Tender ja Andres Hallmägi („1934. a ja 1995. a keeleseadused: ühist ja erinevat”), Ott Kurs („Maateaduse terminoloogia arendamisest 1920. aastail”), Jakob Kübarsepp („Eesti keel õppe- ja teaduskeelena tehnikahariduses”), Reet Kasik („Eesti keel ja keeleteadus Tartu Ülikoolis 1919–1940”), Riho Saard („Luterliku kiriku eestistamisest”) ja Tiit Hennoste („Vabaduse tulemine. Eesti ajakirjandus ja tema keel Eesti Vabariigi algusajul”). Lõpuks käidi Raadi kalmistul, kus asetati lilled J. V. Veski hauale.